

ΕΙΡΕΣΙΩΝΗ: Το αρχαιοελληνικό Χριστουγεννιάτικο έθιμο

Η **Ειρεσιώνη** (από τη λέξη είρος, έριον που σημαίνει μαλλί προβάτου) ήταν ένα κλαδί αγριελιάς (κότινος) στολισμένο με γιρλάντες από μαλλί λευκό και κόκκινο και τους πρώτους φθινοπωρινούς καρπούς (σύκα, καρύδια, αμύγδαλα, κάστανα), μικρά μπουκαλάκια γεμάτα κρασί, μέλι και λάδι ακόμη και μικρές σφαίρες από μέταλλο, που παρίσταναν τον Ήλιο και τη Σελήνη.

Το αποτέλεσμα ήταν τόσο φανταχτερό όσο το σημερινό Χριστουγεννιάτικο δέντρο.

Στην αρχαία Ελλάδα το έθιμο αυτό ήταν μια έκφραση ευχαριστίας για τη γονιμότητα του έτους που πέρασε και μια παράκληση να συνεχιστεί η γονιμότητα και η ευφορία και για το επόμενο έτος. Ήταν αφιερωμένο στη θεά Αθηνά, τον Απόλλωνα και τις Ώρες (Ευνομία, Δίκη, Ειρήνη).

Παιδιά που κρατά την Ειρεσιώνη.

Την εβδόμη ημέρα λοιπόν του μηνός Πυανεψιώνος (22 Σεπτεμβρίου – 20 Οκτωβρίου), παιδιά των οποίων και οι δύο γονείς ζούσαν ,περιέφεραν την Ειρεσιώνη στους δρόμους της πόλης των Αθηνών τραγουδώντας τις καλένδες (κάλαντα) από σπίτι σε σπίτι, λέγοντας ευχές και παινήματα για τον νοικοκύρη και παροτρύνοντάς τον να τα φιλέψει γενναιόδωρα. Όταν έφθαναν στο σπίτι τους κρεμούσαν την Ειρεσιώνη πάνω από την εξώπορτά τους και την άφηναν εκεί μέχρι την ίδια ημέρα του νέου έτους, οπότε, αφού τοποθετούσαν τη νέα, κατέβαζαν την παλιά και την έκαιγαν ή κρεμούσαν την Ειρεσιώνη πάνω από την θύρα του Ιερού του Απόλλωνα περιχύνοντάς την με κρασί, κατά την εορτή των Πυανέπιων.

Τα **Πυανόψια** ή **Πυανέψια** ήταν γιορτή στην αρχαία Αθήνα προς τιμή του Απόλλωνα με τη θυσία καρπών και φρούτων, των πρώτων μετά τη συγκομιδή. Στην κλασική εποχή, τα Πυανόψια ήταν μέρος της γιορτής των Θησείων. Στην αρχαία Αθήνα η γιορτή αποκαλούνταν Πυανόψια, ενώ στην υπόλοιπη Ελλάδα την αποκαλούσαν **Πανόψια** (πάντας τούς καρπούς τῆς ἄφει).

γιατί "φαίνονταν όλοι οι καρποί" .

Σύμφωνα με την παράδοση, το έθιμο αυτό καθιερώθηκε από το Θησέα όταν ξεκίνησε για την Κρήτη για να σκοτώσει το Μινώταυρο. Στη διαδρομή σταμάτησε στη Δήλο κι έκανε θυσία στον Απόλλωνα, λέγοντας ότι σε περίπτωση που κερδίσει τη μάχη με το Μινώταυρο θα του πρόσφερε στολισμένα κλαδιά ελιάς για να τον ευχαριστήσει. Επιστρέφοντας στην πατρίδα του, ο Θησέας εκπλήρωσε την υπόσχεσή του.

Πρόγονος λοιπόν του Χριστουγεννιάτικου δέντρου είναι η Ειρεσιώνη , όπου μέσω αυτής μεταδόθηκε το έθιμο του στολισμένου δέντρου στους βόρειους λαούς από τους Έλληνες ταξιδευτές, οι οποίοι αφού δεν είχαν ελαιόδεντρα, στόλιζαν κλαδιά από τα δέντρα που υπήρχαν στον κάθε τόπο.

Το έθιμο της Ειρεσιώνης καταδικάστηκε ως ειδωλολατρικό από το θεοκρατικό Βυζάντιο και απαγορεύτηκε. Αιώνες αργότερα επανήλθε με την μορφή Χριστουγεννιάτικου δένδρου από τους Βαυαρούς που συνόδεψαν τον Όθωνα στην Ελλάδα, ως δικό τους Χριστουγεννιάτικο έθιμο.

Παρ' όλα αυτά, το έθιμο της Ειρεσιώνης υπήρχε πάντα στην ιστορική μνήμη των Ελλήνων, γι αυτόν τον λόγο, το Χριστουγεννιάτικο δένδρο υιοθετήθηκε αμέσως.

Το τραγούδι της Ειρεσιώνης ηλικίας 3000 ετών

“ Σ’ αρχοντικό εμπήκαμε μεγάλου νοικοκύρη
με λόγο που’χει πέραση και μ’ αγαθά περίσσα.
Ανοίξτε πόρτες διάπλατα να μπουν μεγάλα πλούτη,
μαζί κι η θαλερή χαρά κι η ευλογημένη Ειρήνη.
Γιομάτοι νά’ναι οι πίθοι σας, πολλά τα ζυμωτά σας,
φέρε μας κριθαρόψωμο με το πολύ σουσάμι.
Νύφη για το μοναχογιό να κάτσει τραγουδώντας
στ’αμάξι που το σέρνουνε τα δυνατά μουλάρια
να’ρθει σ’αυτό το σπιτικό να’φαίνει τα προικία της.
Κάθε χρονιά θε να’ρχομαι κι εγώ σαν χελιδόνι.
Μα φέρε γρήγορα λοιπόν ότι είναι να μας δώσεις
γιατί αλλιώς θα φύγουμε δε θα ξημερωθούμε!.”

Ειρεσιώνη σύκα φέρει και πίονας άρτους
και μέλι εν κοτύλη και έλαιοναν αφήσασθαι
και κύλικ' εύζωρον, ως αν μεθύουσι καθεύδη.

Ύμνος κατά τα Πυανέψια